

Editorial

Lansarea numărului patru al *Noii Reviste de Drepturile Omului* a avut loc în luna decembrie 2021. În acel moment, subiectul unei eventuale invazii a Ucrainei de către Rusia intrase în dezbateră publică. La întâlnirea dedicată *NRDO* nr. 4/2021, unii participanți au cerut gânduri, explicații despre problematica drepturilor omului în timp de război, „dacă va fi”. Da, există o întreagă problematică. Războiul duce la încălcarea severă a vieții private – spre exemplu, dacă ești evacuat în fața unui atac armat -, a dreptului la proprietate - atunci când o bombă îți distruge casa -, a drepturilor de asociere și exprimare, mai ales în teritoriile ocupate, ..., și altele, și altele.

În timpul războiului, anumite drepturi rămân cu statutul lor de drepturi absolute. Niciuna din părțile aflate în conflict nu are legitimitate să aplice tortura și alte tratamente inumane sau degradante oricare ar fi miza militară a obținerii de informații; nici să aplice acțiuni judiciare care încalcă dreptul la un proces corect, indiferent de daunele aduse unei părți de combatanți ori civili. Consecință a dreptului la viață, civilii ori prizonierii nu pot fi uciși.

S-a comentat atunci, în timpul dezbaterii de la lansarea *NRDO* nr. 4/2021, că încălcarea drepturilor omului, enumerate mai sus, în timp de război, reprezintă o problematică secundă în raport cu marile distrugerii, cu marile suferințe aduse de o asemenea tragedie. Cât de multă atenție să atragă distrugerea bunurilor unei persoane prin comparație cu pierderile de vieți omenești din timpul luptelor și cu distrugerile în masă din timpul unei conflagrații? Câtă pondere poate să aibă afectarea dreptului la viață privată, când se dă o alarmă aeriană și trebuie mers la adăpost, dacă este să o pui față în față cu aducerea sub arme a zecilor de mii de soldați?

Astfel de opinii exprimate la sfârșitul anul 2021 arătau că niciun participant nu-și imagina că un război în Ucraina ar putea aduce cu el comportamentele oribile care intră în categoria crimelor internaționale, precum crimele împotriva umanității, crimele de război, crimele care ridică întrebarea dacă nu trebuie considerate drept genocid. Precum deseori, realitatea întrece imaginația. Felul în care decurge atacul armat comandat de regimul Putin, început la 24 februarie 2022, a atins toate infracțiunile internaționale posibile. Evidențele l-au determinat de președintele Joe Biden să afirme existența unor crime de război, să-l numească pe Vladimir Putin, care a comandat intervenția armată, „un măcelar”, să se refere la existența unui genocid.

Lui Joe Biden i s-au reproșat afirmațiile care, altfel, sunt atenuate prin cuvântul precaut „presupuși” (criminali sau responsabili). Nu urmărim un astfel de purism judiciar. În situații de o asemenea excepționalitate cum este o intervenție armată barbară, asumarea evidențelor echivalează cu înfruntarea lor. Este remarcabil faptul că în paralel cu

desfășurarea confruntărilor armate, au loc investigații internaționale și naționale pentru adunarea probelor. Curtea penală internațională a deschis o anchetă asupra crimelor din Ucraina aflate sub jurisdicția sa, care va primi sprijinul Departamentului de Justiție al SUA. Parchetul ucrainean a început investigații folosind o varietate de resurse, de la instituțiile de securitate până la suportul tehnic și financiar european și american.

Acest număr al *Noii Reviste de Drepturile Omului* este dedicat problematicii de Drept ridicată de invazia rusă în Ucraina. Profesorul Corneliu-Liviu Popescu analizează procedura de excludere a Rusiei din Consiliul Europei și arată că în timp ce pe fond actul excluderii a fost pe deplin justificat, decizia de excludere se dovedește, strict din punct de vedere formal, neconvențională și nestatutară. Situația produce diferențe privitoare la data efectelor juridice, la calculul contribuției financiare datorate de Rusia pentru bugetul Consiliului Europei, la încetarea calității de Stat Parte la tratatele internaționale adoptate în cadrul Consiliului Europei, la terminarea jurisdicției *ratione temporis* a CEDO și la încetarea funcțiilor funcționarilor Consiliului Europei având cetățenie rusă

În articolul său, Rodoljub Etinski critică actuala interpretare a articolului 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, potrivit căreia actele de război ale unei părți la Convenție comise în afara teritoriului acesteia rămân în afara jurisdicției părții. Profesorul argumentează că interpretarea conduce la un rezultat absurd și nedrept, incompatibil cu ideea de bază a drepturilor omului, conform căreia drepturile omului sunt inerente tuturor ființelor umane, deci universale.

Daniela-Anca Deteșeanu, autoare a volumului *Crima internațională* (Universul Juridic, 2016), a cercetat în ce măsură Curtea Penală Internațională poate să investigheze, să urmărească și să judece persoanele suspectate a fi comis crime internaționale în contextul ucrainean, cu accent pe limitările de natură jurisdicțională, procedurală sau de alt tip.

Publicăm în acest număr prima parte din Hotărârea *Ucraina c. Rusiei* pronunțată de Marea Cameră a CEDO la 16 decembrie 2020, cu privire la încălcarea drepturilor prevăzute de Convenție prin acțiunile Rusiei în Crimeea și în Sevastopol, înainte și după anexarea acestor teritorii în 2014. Măriuca Oana Constantin apreciază că speța este relevantă în condițiile invaziei ruse actuale pentru modul în care Curtea abordează tema suveranității Crimeei, pentru modul în care tratează problema jurisdicției în sensul art. 1 din Convenție, pentru luarea în considerare a probelor într-un asemenea context și pentru concluziile trasate cu privire la existența *prima facie* a unor practici administrative instrumentate de Rusia.

Din aceeași serie a materialelor dedicate numărului special privitor la invadarea Ucrainei face parte un documentar care selectează și oferă varianta în limba română a unor acte internaționale motivate de actualul război. Le enumăr: Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite din 2 martie 2022 privind agresiunea împotriva Ucrainei; Informare orală privind situația drepturilor omului în Ucraina: Declarația lui Michelle Bachelet, Înalțul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului; Sinteză asupra condamnării războiului deschis de Federația Rusă împotriva Ucrainei în organismele Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa; Avizul 300 (2022) al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind consecințele agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei;

Rezoluția CM/Res(2022)2 privind încetarea calității de membru al Federației Ruse la Consiliul Europei; Declarația Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) privind consecințele agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei; Declarația comună „Oprăți războiului împotriva Ucrainei!” #StandWithUkraine a Rețelei organizațiilor europene de la nivel local ale romilor; Declarația reprezentanților societății civile din Ucraina cu privire la responsabilitatea conducerii Patriarhiei Moscovei pentru dezlănțuirea războaielor de agresiune, în special anexarea Crimeii și invazia armatei ruse în Ucraina.

În săptămânile și lunile următoare sunt de așteptat investigații ample asupra crimelor internaționale comise de către amata rusă și de conducătorii Federației care au ordonat intervenția armată și derularea ei. Foarte interesantă va fi dezbaterea asupra luării în considerare a responsabilității pentru o crimă de genocid. Profesorul Eugen Finkel, specializat pe problematica violenței politice, a genocidului și a studiilor Holocaustului a făcut deja o afirmație tranșantă (pe lângă politicieni precum Joe Biden și Volodimir Zelenski): „Pragul de la crime de război la genocid a fost depășit”.¹ Subiectul este delicat și complex și cere un răspuns elaborat. Ne propunem ca în numărul viitor al *NRDO* să publicăm un material privind supunerea populației ucrainele, sau nu, la „crima crimelor”.

NRDO

1 Eugen Finkel, "Opinion: What's happening in Ukraine is genocide. Period," *The Washington Post*, April 5, 2022 - https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/04/05/russia-is-committing-genocide-in-ukraine/?utm_medium=email&utm_source=newsletter&wpisrc=nl_opinions&utm_campaign=wp_opinions. Vezi în același sens Daniel Rothenberg, "Opinion: Why the US should investigate Russian aggression in Ukraine as genocide," CNN, April 13, 2022 - <https://edition.cnn.com/2022/04/09/opinions/russia-genocide-ukraine-investigation-rothenberg/index.html>.